

HENRYK SIENKIEWICZ

Prin foc și sabie

Traducere din limba polonă
și note de Stan Velea

POLIROM
2020

Flik sosi în curînd.

— Jupîne polcovnic, îi spuse Krzeczowski, dacă pînă diseară castelanul nu vine, iar la noapte atacul se repetă, pornim în ajutorul fortăreței.

— Oamenii mei sînt gata, răspunse Flik.

— Împarte-le pulbere și plumbi.

— Le-am împărțit.

— La noapte coborîm pe mal și pornim în cea mai mare tăcere prin stepă. Cădem asupra lor pe neașteptate.

— *Gut, sehr gut!*¹ Dar n-ar fi oare mai bine să ne apropiem cu baidacurile? Pînă la fortăreață sînt vreo patru mîle, e cam departe pentru pedestriime.

— Oștenii domniei tale se vor urca pe caii seimenilor.

— *Sehr gut!*

— Oamenii să stea liniștiți în păpurîș, să nu coboare pe mal și să nu facă zarvă. Focurile să nu se aprindă pentru că ne trădează fumul. Nu trebuie să se știe de noi.

— E ceață și n-au cum să vadă fumul.

Într-adevăr, rîul, stufărișurile în care se aflau baidacurile și stepele, cît cuprindeai cu ochii, erau acoperite de o ceață albă, nepătrunsă. Dar abia se revărsaseră zorile, așa că cețurile puteau să se ridice și să descopere întinderile stepei.

Flik plecă, încetul cu încetul, pe baidacuri, oamenii se trezeau, li se aduseră la cunoștință poruncile lui Krzeczowski de a păstra liniștea, așa că se apucară să mînințe fără obișnuita larmă ostășească. Dacă cineva ar fi trecut pe mal sau ar fi alunecat pe mijlocul rîului, nici nu l-ar fi trecut prin minte că în punga de apă, acoperiți de stuf, se ascund cîteva mii de oameni.

Caii mînceau din mîină, ca să nu necheze. Baldacurile învăluite în ceață stăteau tupilate în pădurea de trestii. Doar din loc în loc se furîșa

1. Bine, foarte bine (germ.).

cîte o luntre mică cu două visle, care împărțea pesmeții și poruncile. Încolo, pretutindeni domnea o tăcere de mormînt.

Deodată, prin ierburile, trestiile, țipirigul și luminișurile de lîngă mal, jur-împrejur, răsunară numeroase glasuri ciudate care chemau:

— Pugu! Pugu!

Tăcere...

— Pugu! Pugu!

Și iar se lăsă tăcerea, ca și cînd glasurile de pe mal ar fi așteptat un răspuns.

Acesta nu veni însă. Chemarea răsună pentru a treia oară, grăbită și nerăbdătoare:

— Pugu! Pugu!

Atunci dinspre baidacuri se auzi prin ceață glasul lui Krzeczowski:

— Cine-i?

— Un cazac din luncă!

Înțelegerile selmenilor ascunși în baidacuri începură să bată neliniștite. Cunoșteau bine acea chemare tainică. Așa se înțelegeau zaporojenii între ei prin locurile în care lernau și tot așa se poșteau să se înțeleagă în timpul luptelor cazacii înrolați și cei din țîrguri, dintre care mulți făceau parte din „Frăție”.

Glasul lui Krzeczowski răsună din nou:

— Ce vreți?

— Bogdan Hmelnițki, hatmanul zaporojenilor, dă de știre că tunurile sînt îndreptate spre voi.

— Spune hatmanului zaporojenilor că ale noastre sînt îndreptate spre mal.

— Pugu! Pugu!

— Ce mai vreți?

— Bogdan Hmelnițki, hatmanul zaporojenilor, poștește să vorbească cu prietenul lui, polcovnicul Krzeczowski.

— Atunci să trimită ostatici.

— Zece atamani de curene.

— Așa să fie!

În aceeași clipă malurile bălții se umplură de zaporojenii ce se ridicau din ierburile în care stătuseră ascunși. Din depărtările stepelor se auzeau cavaleria și tunurile, se arătau zeci și sute de steaguri, însemne și tuiuri. Veneau cîntînd și bătînd din darabane. Totul semăna mai mult cu o întîmpinare de bucurie, decît cu ciocnirea a două puteri vrăjmașe.

Selmenii din baldacuri răspunseră cu strigăte. Între timp sosiră bărcile care aduceau pe atamanii de curene. Krzeczowski urcă într-una din ele și plecă spre mal. Odată ajuns, i se dădu un cal și fu dus de îndată la Hmelnițki.

Cînd îl văzu, Hmelnițki își scoase căciula și îl întîmpină cu bucurie.

— Jupine polcovnic, zise, vechi prieten și tovarăș! Cînd hatmanul Coroanei ți-a poruncit să mă pierzi și să mă aduci în tabără, tu n-ai vrut să faci asta și m-ai vestit să scap cu fuga, faptă pentru care îți datorez recunoștința și dragoste de frate.

Spunînd acestea, îl întîlni mîna, dar fața negricioasă a lui Krzeczowski rămase rece ca gheața.

— Și acum, jupine hatman, cînd ai scăpat, te-ai apucat de răzmeriță.

— Cu privilegiile regelui în mîna, mă duc să răzbun nedreptățile mele, ale tale și ale Ucrainei întregi, nădăjduind că milostivul nostru stăpîn nu mi-o va lua în nume de rău.

Krzeczowski se uită încruntat în ochii lui Hmelnițki și întrebă apăsător:

— Ai asediat Kudakul?

— Eu? Numai dacă mi-aș fi pierdut mințile! Am trecut pe lingă Kudak fără să trag o singură lovitură, cu toate că bătrînul chior m-a vestit cu tunurile. Grăbeam asupra Ucrainei, nu asupra Kudakului, voiam să te întîlnesc pe tine, prieten vechi binefăcătorule.

— Ce vrei de la mine?

— Haidem să tragem o raită prin stepă, o să stăm de vorbă.

Plecară. Zăbovîră vreun ceas și mai bine. La întoarcere, fața lui Krzeczowski era palidă și înfricoșătoare. Se despărți repede de Hmelnițki care-i spusese la plecare:

— Vom fi numai noi doi în toată Ucraina, deasupra noastră regele și nimeni altcineva.

Krzeczowski se întoarse la baldacuri. Bătrînul Barabasz, Flik și ceilalți atamani îl așteptau cu nerăbdare.

— Ce-i acolo? Ce-i acolo? îl întrebau din toate părțile.

— Coborîm pe mal! răspunse Krzeczowski cu glas poruncitor.

Barabasz își înălță pleoapele somnoroase; o flacără ciudată îi străluci în ochi.

— Cum așa? rosti.

— Coborîm pe mal! Ne predăm!

Un val de sînge năpădi fața palidă și îngălbenită a lui Barabasz. Se sculă de pe toba pe care stătea, se îndreptă și deodată acest bătrîn incovoiat și ramolit se schimbă într-un uriaș plin de viață și putere.

— Trădare! răcni.

— Trădare! repetă Flik, apucînd mînerul rapiei.

Dar pînă s-o scoată din teacă, Krzeczowski își roti sabia și dintr-o lovitură îl întinse pe puncte.

Sări apoi din baidac în luntrea în care se aflau patru zaporojeni cu mina pe visle și strigă:

— Între baidacuri!

Barca porni ca o săgeată, iar Krzeczowski, care stătea în picioare, la mijloc, cu căciula în vârful sabiei însîngerate și cu ochii în flăcări, strigă cu glas puternic:

— Copii! Să nu ne omorîm frații! Să trăiască Bogdan Hmelnițki, hatmanul zaporojenilor!

— Să trăiască! repetară sute și mii de glasuri.

— Moarte leșilor!

— Să piară!

La strigătele din baidacuri răspunseră țipetele zaporojenilor de pe mal. Mulți dintre oamenii aflați pe corăbiile mai îndepărtate nu știau încă despre ce era vorba; abia cînd se răspîndi peste tot vestea că Krzeczowski trece de partea zaporojenilor, seimenii fură cuprinși de o bucurie nebunească. Șase mii de căciuli zburară în sus, șase mii de muschete bubuiră. Baidacurile se cutremurau sub picioarele cazacilor. Se iscă larmă și invălmășeală. Dar bucuria avea să fie scăldată în sînge, pentru că bătrînul Barabasz prefera să moară, decît să trădeze flamura sub care slujise o viață de om. Cîteva zeci de cazaci din Czerkasy i se alăturară și începu o luptă scurtă, înfricoșătoare – ca toate luptele în care o mînă de oameni care nu vrea îndurarea, ci moartea, se apără împotriva unei mulțimi întregi. Nici Krzeczowski și nici altcineva dintre cazaci nu se așteptau la asemenea împotrivire. În bătrînul polcovnic se trezise leul de altădată. La ordinul de a depune armele, răspunse cu împușcături; cu buzduganul de căpetenie în mînă și cu pletele albe răzlețite, dădea porunci cu glasul tunător și cu o energie tinerească. Corabia în care se afla era înconjurată din toate părțile. Oamenii din celelalte baidacuri nu puteau să se apropie, săreau în apă și, înotînd sau pășind printre trestii, se agățau cu mîinile de marginea baidacului și se cățărau pe punte cu inverșunare. Împotrivirea fu scurtă. Seimenii credincioși lui Barabasz, străpunși, ciopîrțiți sau sfîșiați cu mîinile, umpluseră puntea de cadavre, dar bătrînul cu sabia în mînă se mai apăra încă.

Krzeczowski se strecură spre el.

— Dă-te prins! strigă.

— Vînzătorule, plei dară! răspunse Barabasz și ridică sabia pentru a-l tăia.

Krzeczowski se retrase repede în mulțime.

— Loviți! îi indemnă pe cazaci.

Dar se părea că nici unul nu voia să ridice înfiul mîna asupra bătrînului. Spre nenorocul lui însă, polcovnicul alunecă într-o băltoacă de sînge și căzu. Trîntit pe jos, nu mai stîrnea atîta respect ori spaimă, și cîteva săbii îi străpunseră trupul. Bătrînul abia mai apucă să rostească: „Iisuse, Marie!”

Începură să-l căsăpească în bucăți, îi retezară capul, pe care-l aruncară din baidac în baidac, jucîndu-se cu el ca și cu mingea, pînă cînd căzu în apă, aruncat de o mîna neîndemînică.

Mai rămîneau nemții, cu care treaba nu era tot atît de ușoară, fiindcă regimentul lor era alcătuit dintr-o mie de oșteni în vîrstă, încercați în multe bătălii.

Vrednicul Flik căzuse într-adevăr de mîna lui Krzeczowski, dar în fruntea polcului rămăsese Johan Werner, ajutorul său, veteran din Războiul de treizeci de ani.

Krzeczowski era aproape sigur de izbîndă, deoarece baidacurile lefegîilor nemți erau înconjurate din toate părțile de cazaci. Voia totuși să păstreze pentru Hmelnițki acest regiment bine înarmat de pedestrime neîntrecută, de aceea preferă să ajungă la o înțelegere cu ei.

O vreme se părea că Werner va consimți; vorbea liniștit cu Krzeczowski și asculta cu luare-amînte toate făgăduielile cu care polcovnicul vinzător nu era deloc zgîrcit. Solda cu care îi năimise Republica avea să fie plătită numai decît pentru timpul din urmă și pentru încă un an înainte. După scurgerea unui an, oștenii puteau să plece unde voiau, chiar în tabăra Coroanei.

Prefăcîndu-se că stă la indoială, Werner porunci încet baidacurilor să se apropie și să alcătulască un cerc închis. Pe marginea acestui cerc se formă un zid de pedestrași înalți și puternici, îmbrăcați cu pieptare galbene și pălării de aceeași culoare, în ordine de bătaie, cu piciorul